

Goloviy Oksana. The Formation of the Biographical Method in the Study of Ukrainian Literature in the XIXth Century. The article points out and deals with the three main stages of the formation of the biographical method in the study of Ukrainian literature: the first one is the stage of initiation represented by the studies of M. Maksymovych and M. Kostomarov; the second one is the stage of formation represented by the articles of P. Kulish; the third one is the stage of consolidation connected with the introduction of the multifold studies of I. Franko in the literary discourse. In the initial stage of the formation of the biographical method the authors' «biographies» performed just an informative function in the literary and critical works. They represented the life of the writer but they didn't show his «literary portrait» and the peculiarity of the influence of biography upon the works. In the second stage the researchers of literature began to pay attention to the connection of biographical facts and works of the artist. However, just the third stage of the formation of the biographical method is connected with the producing of the scientific approach to the study of biographies. The influence of biography upon the contents (subjects, problems, chronotope, characters) and formal (poetical and style peculiarities) parts of the work was realized. The significant facts of the writer's life were used while explaining the literary theories and the comprehension of the problem of the psychology of the works began. The biographical method became the base for the rise of psychoanalytical conceptions at the beginning of the XXth century.

Key words: M. Maksymovych, M. Kostomarov, P. Kulish, I. Franko, biography, biographical method, methodology, psychology of works, psychoanalysis.

Стаття надійшла до редколегії
07.09.2015 р.

УДК 801.655:821.161.2«16»

Микола Гуцуляк

«Євхаристиріон, або Вдячність...» Софронія Почаського у віршознавчому зрізі

Здійснено віршознавчий аналіз пам'ятки початку 30-х років XVII ст. – панегіричної поеми «Євхаристиріон, або Вдячність...», редактором і вірогідним автором якої був Софроній Почаський. Увагу зосереджено на ритміці силабічних версів, їх наголошуваності та особливостях цезури й рими.

Ключові слова: силабіка, склад, наголос, цезура, ритм, ритмічна форма, рима.

Постановка наукової проблеми та її значення. В українському літературознавстві немає праці з віршознавчим аналізом панегірика «Євхаристиріон, або Вдячність ясне превелебнїйшому в Христѣ его милости господину отцу кир Петру Могилѣ...», укладеного навесні 1632 р. сподвижником Петра Могили, на той час викладачем риторики Лаврської школи, а пізніше – ректором Києво-Могилянської колегії Софронієм Почаським. Дослідники звертали увагу переважно на зміст пам'ятки – на мотиви, проблематику, образність тощо, залишаючи осторонь її формальний аспект.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Ще в кінці XIX ст. історик російської православної церкви С. Голубев указував, що цей твір «служує красномовним доказом того, що той зовнішній блиск схоластичної науки, ті риторичні фрази й “хитромовство”, які були притаманні західноєвропейським, особливо єзуїтським колегіям, одразу ж пустили глибокі коріння в могилянській гімназії»¹ [4, с. 449–450]. У додатках до першого випуску праці «История Киевской духовной академии» (1886) учений уперше опублікував текст пам'ятки, після чого вона стала доступною широкій громадськості [3]. Дещо пізніше Хв. Тітов надрукував текст твору у «Матеріялах для історії книжної справи на Україні в XVI – XVIII вв.» [11].

За радянських часів твір С. Почаського майже не вивчали. Відновлення інтересу припадає вже на 90-ті роки XX ст. Суттєвим зрушенням стала стаття Н. Пилип'юк, надрукована 1992 року в «Записках НТШ» [10]. Дослідниця зосередила увагу на змісті пам'ятки, розглянула її в руслі пане-

© Гуцуляк М., 2015

¹ Переклад із російської тут і надалі – мій (М. Г.).

гіричної традиції, висвітлила історичні обставини, що мотивували її написання, тощо. В. Крекотень [7] і Б. Криса [8] проаналізували основні мотиви й образну систему твору.

Серед найновіших досліджень пам'ятки – праці В. Шевчука [13], О. Циганок [12], С. Грициної [5] та І. Ісіченка [6]. В. Шевчук прокоментував ключові уривки тексту, зауважив у тексті хитромудре переплетіння барокових і ренесансових мотивів. О. Циганок, розглядаючи твір С. Почаського як риторизований текст, проаналізувала в ньому основні топоси («спільні місця», «готові зразки вислову»). С. Грицина простежила барокові інновації в панегірику, які полягали, зокрема, у накладенні античної символіки на українські реалії й, відповідно, у створенні нових образів. Архiep. І. Ісіченко розглянув зміст пам'ятки в контексті політики П. Могили щодо «інтегрування автохтонної культури в цивілізаційний простір, що виростав із греко-римської античності», за умов «міжконфесійного протистояння» [6, с. 22].

Мета й завдання статті. З огляду на відсутність спеціальних досліджень, які б стосувались особливостей версифікації «Євхаристиріону...», ставимо за мету проаналізувати твір С. Почаського в аспекті форми, а саме – у зрізі метрики, ритміки, строфіки й римування. Серед основних завдань виділяємо такі: 1) визначити метричний склад пам'ятки; 2) дослідити основні ритмічні форми піввіршів; 3) визначити характер цезури та клазули; 4) установити співвідношення «чистих» і «нечистих» форм; 5) визначити відсоток тонізації в піввіршах і силабічних рядках у цілому; 6) визначити характер римування й особливості рими.

Головним інструментом аналізу слугуватимуть статистичні підрахунки. Джерельною базою виступатиме текст пам'ятки, оприлюднений Хв. Тітовим [11]. Перевага цієї публікації тексту «Євхаристиріону...» над іншими в тому, що тут збережено оригінальний правопис (із титлами, юсами тощо) і, що важливо, майже над кожним словом стоїть авторський наголос (вірогідно, самого С. Почаського), що зводить суб'єктивний фактор у побудові ритмічних схем до мінімуму. Тому для формування статистичних даних використовуватимемо публікацію Хв. Тітова, але коли виникатиме потреба в ілюстративних прикладах, то братимемо їх із частково адаптованого тексту «Євхаристиріону...», що вміщений в антології української поезії середини XVII ст. [1].

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. За кількома винятками віршований текст «Євхаристиріону...» укладений правильним 13-складовим розміром зі схемою «7+6» (448 рядків). Очевидно, через недогляд віршописця два рядки отримали ритм неправильного 13-складовика зі схемою «6+7», стільки ж рядків характеризуються 12-складовим ритмом (схеми «7+5» і «6+6»). Оскільки частка відхилень від основного розміру складає лише 0,9 %, то ними можна знехтувати й узяти до уваги як матеріал лише правильний 13-складовик. У проведенні аналізу керуємося методологією М. Гаспарова, викладеною в статті «Русский силлабический тринадцатисложник» [2].

За М. Гаспаровим, у правильному 13-складовику доцільно вирізняти форми, у яких немає зіткнень словесних наголосів усередині піввірша («чисті форми»), і вірші, у яких такі зіткнення наявні («нечисті форми») [2, с. 136]. Останні в тексті пам'ятки становлять 29 % у доцезурній частині і 14,7 % – у післяцезурній. Перевага чистих форм (відповідно, 71% для піввірша А² і 85,3 % для піввірша Б) дає нам право тимчасово абстрагуватися від форм із зіткненнями словесних наголосів. Аналізуючи ж цілий 13-складовий віршовий рядок, таке спрощення зробити не вдасться, оскільки відсоток нечистих форм у суцільному версі зростає до 43,7 %, що закономірно.

Цезура в пам'ятці на $\frac{3}{4}$ жіноча. Співвідношення цезурних типів у 13-складовику (7+6) наводимо в діаграмі 1.

«Змішану» цезуру простежуємо тоді, коли сьому (передцезурну) позицію в 13-складовому віршоряді займає неповнозначне односкладове слово, яке, залежно від інтенції читача, може як наголошуватися, так і бути ненаголошеним («При пекельном зостав *то*, || Ерато, кацеру»).

Кількість чистих ритмічних форм у правильному 13-складовику сягає 25 для першого піввірша (за чоловічої, жіночої або дактилічної цезури) і 5 – для другого (за жіночої клазули). Більшість із них засвідчена в тексті. У піввірші А фіксуємо 20 чистих ритмічних форм. Наводимо ці форми разом із прикладами, класифікуючи їх відповідно до типу цезури.

Діаграма 1. Співвідношення цезурних типів у 13-складовику

Чоловіча цезура

- 3-5-7 Над весельє больш в житію || ничего не знаст [1, с. 178];
 1-3-5-7 Учить, там урожай цнот || приносит обфитый [1, с. 178];
 2-5-7 При нём триумфальный день || будет опЪвати [1, с. 178];
 1-5-7 Пристоить, абы-сь служил || их так свЪтлой цнотЪ [1, с. 175];
 4-7 О повЪренном собЪ || стадЪ завше дбалый [1, с. 181];
 2-4-7 Оттоль берёт отцеан || назвиськ своих розность [1, с. 181];
 1-4-7 Юж потечёт до границь || Россіи широких [1, с. 178];
 3-7 На повЪтру и землЪ || мешканцов широких [1, с. 177];
 1-3-7 Ёст колѳмна и конець || праць Алкменидовых [1, с. 181];
 2-7 В преврѳтности не пасеш || гды стада своего [1, с. 181].

Жіноча цезура

- 4-6 Не Рождество, леч з мѳртвах || встане юж голосаць [1, с.180];
 2-4-6 Припишет, личбу днѳви || а одмѳнность лѳту [1, с. 180];
 1-4-6 Музика – цвѳт веселья, || корень пѳсній значных [1, с. 179];
 3-6 Занедбавши, на лѳтнях || кант модеровали [1, с. 179];
 1-3-6 Праца, трудность з стараньем || разом уступит [1, с. 179];
 2-6 Розѳмному под небом || где мѳстце звѳряти [1, с. 177];
 1-6 Завше бы без пожитку || были огороды [1, с. 178].

Дактилічна цезура

- 3-5 До зличенья трудны || от початку свѳта [1, с. 179];
 1-3-5 Дѳвтѳп людській прикрою || подыимует працу [1, с. 180];
 2-5 Етеови змыслила, || признай то все Богу [1, с. 185].

Інші:

- (2)3-(4)5 А гдѳ солнцу ёст мѳстце, || того ж дознавает [1, с. 178];
 (1)2-(4)6 Тѳм яснѳй твоѳ хвалѳбный || стан свѳту голосить [1, с. 183].

...

Рідкісні форми «5-7», «1-7» (чоловіча цезура), «6» (жіноча цезура), «5» і «1-5» (дактилічна цезура) у тексті не представлено. Найпопулярнішими ритмічними формами в пам'ятці є, зрозуміло, форми з жіночою цезурою – «1-3-6» (21,4 %) ¹, «3-6» (19,2 %), «2-6» (15,1 %), «2-4-6» (9,1 %), «1-4-6» (6,6 %); серед форм із чоловічою цезурою переважають «2-4-7» (1,9 %), «3-5-7» (1,6 %) і «3-7» (1,5 %); серед форм із дактилічною цезурою найбільш поширені «3-5», «1-3-5» (по 3,1%) та «2-5» (2,5 %). Дані щодо співвідношення чистих ритмічних форм у доцезурній частині правильного 13-складовика подаємо в діаграмі 2.

¹ Відсотки вираховано від кількості чистих форм.

Діаграма 2. Співвідношення чистих ритмічних форм у доцезурній частині правильного 13-складовика

У піввірші Б засвідчено усі можливі ритмічні форми (за жіночої клаузули):

2-5 Тут здумѣйся, Парнассе || з Родѡпом высѡким [1, с. 186];

3-5 Цитра еднак з лютнею || при тобѣ зостанет [1, с. 187];

1-3-5 Не то. Леч иншую снатъ || мѡць обадва мѣли [1, с. 186];

1-5 Им'я славных Могілов, || вдячности потреба [1, с. 183];

5 Але, ражу мрамуром || роспам'ятыванья [1, с. 185];

Інші:

2-(3)5 Где слава Цинеова, || котрый всѣх римлянов [1, с. 185];

(1)2-5 Поки солнце, Христос, свѣт || нам будет спущати [1, с. 185];

...

Найбільш уживана форма з амфібрахічним ритмом «2-5» (37,7 %). Трохи поступається їй форма з ритмом 3-стопового хорей з пірихієм у 2-й стопі – «1-5» (31,7 %). Статистику подаємо в діаграмі 3.

Діаграма 3. Статистика форм із різним ритмом

М. Гаспаров слушно вказав на те, що деякі комбінації наголосів у чистих формах 1 й 2-го піввіршів 13-складовика формують правильні силабо-тонічні розміри [2, с. 145]. Так, у піввірші А з жіночою цезурою форми «4-6», «2-4-6», «2-6» дають 3-стоповий ямб, а форма «3-6» – 2-стоповий анапест; у піввірші А з чоловічою цезурою можливий Х4 (форми «5-7», «3-5-7», «1-3-5-7», «1-5-7», «3-7», «1-3-7», «1-7») і ДЗ (форми «4-7» і «1-4-7»); у піввірші А з дактилічною цезурою – ХЗ (форми «3-5», «1-3-5», «1-5») й Амф2 («2-5»). У піввірші Б форми «3-5», «1-3-5» і «1-5» дають 3-стоповий хорей, а форма «2-5» – 2-стоповий амфібрахій. Решта ритмічних варіацій або не розкладається на однорідні силабо-тонічні стопи («1-4-6», «1-3-6», «1-6», «2-5-7», «2-4-7», «2-7»), або розкладається

двоєко (наприклад «5»: «роспа́м'ятыва́нья» – можна читати і як хорей, і як амфібрахій). Форми, які не мають однозначного прочитання, М. Гаспаров назвав «різнорідними» (зображуємо як «р»). У таблиці 1 подаємо цифри щодо тонізації силабічної структури правильного 13-складовика «Євхаристиріону...» за піввіршами.

Таблиця 1

Тонізації силабічної структури правильного 13-складовика «Євхаристиріону...»

Тонізація піввіршів, %								
піввірш А						піввірш Б		
Я	Х	Д	Амф	Ан	р	Х	Амф	р
18,3	8,3	0,7	1,8	13,6	5,1	45,5	32,1	7,6

Як бачимо, відсоток хорейзації й амфібрахізації другого піввірша досить високий, але це аж ніяк не дає нам підстав стверджувати про його свідому тонізацію, оскільки кількість чистих ритмічних форм постцезурного 6-складовика при жіночій клаузулі обмежена всього 5-ма варіаціями, тож уникнути хорейчного чи амфібрахічного ритму у піввірші Б правильного 13-складовика (як і, зрештою, у другому піввірші правильних 11-, 12- і 14-складовиків) не так легко. За словами В. Мальцева, «сама по собі велика кількість ніби силабо-тонічних піввіршів не може бути свідченням тенденції до тонізації силабічного вірша. Адже суть силабо-тонічного вірша полягає не тільки й не стільки в рівномірному чергуванні наголошених та ненаголошених складів <...>, скільки в передбачуваності, очікуваності появи наголосу на певній (метрично сильній) позиції» [9, с. 98]. У нашому випадку силабо-тонічні ритми у піввіршах з'являються хаотично й передбачити їх появу неможливо. Високі цифри щодо тонізації післяцезурної частини відображають лише особливість природної просодії давньоукраїнської мови.

Цифри щодо тонізації суцільних 13-складових версів у пам'ятці (без поділу на піввірші) підтверджують, що про жодну свідому тенденцію в цьому зрізі не може бути й мови. Із 448-ми рядків правильного 13-складового розміру лише 36 (8 %) мають суцільний ритм 6-стопового ямба та 21 рядок (4,7 %) – 4-стопового анапеста. У тексті інколи непослідовно виникають своєрідні логаети, коли простежуємо певну комбінацію двох силабо-тонічних розмірів. У 13-складовику (7+6) таких комбінацій усього 10 (п'ять ритмів для першого піввірша і два ритми – для другого). дев'ять із них засвідчено в панегірику С. Почаського. Загалом частка таких логаетів невелика:

Я+Амф (6,9 %)	Зима́ и ча́с тросклі́вый з собо́ю приво́дить [1, с. 183];
Х+Х (4 %)	Звѣ́зды ду́ш свята́х отце́в, са́м до не́ба вхо́дить [1, с.184];
Ан+Х (3,8 %)	Өемистоклес валéчный до́бре пам'ята́єт [1, с. 185];
Х+Амф (2,2 %)	Без поча́тку и конца́ каза́л призна́вати [1, с. 180];
Я+Х (1,1 %)	Юж бу́дучи, таку́ю да́сть пересторо́гу [1, с. 180];
Ан+Амф (0,9 %)	Укопа́л-єсь колю́мну от зы́мнои зо́ны [1, с. 181];
Амф+Х (0,9 %)	Обфи́тои ра́дости и утѣ́ху ма́ють [1, с. 185];
Д+Х (0,5 %)	Тѣ́шило, Фе́бово те́ж роз'ясня́ло го́ры [1, с. 186];
Амф+Амф (0,2 %)	Где сла́ва Цинéова, котры́й всѣ́х римля́нов [1, с. 185].

Десяту комбінацію (Д+Амф) в тексті не зафіксовано. Із наведених логаетичних ритмів деякі звучать як правильні силабо-тонічні розміри. Такими є поєднання Я+Х (Я6), Х+Х (Х7 із цезурним усіченням), Ан+Амф (Ан4) і Амф+Амф (Амф4 із цезурним нарощенням).

У віршознавчій методології важливим показником є наголошуваність складів (для силабічної й тонічної систем) чи стоп (для силабо-тонічної системи). Відповідно до польських силабічних зразків того часу, 13-складовик «Євхаристиріону...» має дві акцентні константи – на 6-й і 12-й позиції віршоряду. Але якщо 6-й склад допускав відхилення від жіночої паузи на користь чоловічої або дактилічної, то передостанній, 12-й, на 100 % наголошений (відповідно, останній склад на 100 % ненаголошений). Іншими словами, цезура в пам'ятці *переважно* жіноча, а клаузула – *лише* жіноча. Схему наголошуваності складів у 13-складовому вірші наведено в діаграмі 4.

Діаграма 4. Схема наголошуваності складів у 13-складовому вірші

Із діаграми бачимо, що правильний 13-складовик «Євхаристиріону...» має ніби чотири вершини наголошуваності. Перша припадає на 3-й склад і сягає майже 60 %, друга – на 6-й (77,7 %), третя – на 8-й та 9-й склади (у середньому близько 50 %) і четверта, найвища, – на передостанній 12-й склад (100 %). Для схеми акцентуації розміру 13₇ характерна тенденція, згідно з якою чим «вищою» є вершина, тим «крутіший» після неї спуск (пор. склади 3 і 4, 6 і 7, 8-9 та 10-11, 12 і 13). Така тенденція не є індивідуальною особливістю цього твору, оскільки безпосередньо впливає з природного потоку мовлення, коли після наголошеного звуку в більшості випадків маємо ненаголошений.

Рима в пам'ятці жіноча, парна, суміжна. Ця ознака (суміжність) впливає з традиційного для епохи Бароко поєднання віршованих рядків у двовірші. Із 226 наявних у тексті рим 201 рима (89 %) є точною, 22 (9,7 %) – приблизними й три (1,3 %) – неточними. Приблизність у римованих закінченнях виникає через незначні відхилення в клаузулах, серед яких – твердість / м'якість приголосного в постнаголошеній позиції («смѢле – тѢле», «Геликѡньських – кѡнських»), наявність / відсутність м'якого знака перед йотованими літерами («ошуканѣм – розезнанѣм», «шуканью – пелгримованю»), усічення приголосного /j/ у постнаголошеному складі («убогій – дорѡги», «богатій – шарлатѣ»), а також через вільне заміщення звуків /i/, /Ѣ/, /и/ та «ы» у складі під наголосом («мѢли – приходѣли», «вѢру – Єпіру», «завѣтый – открѣты», «свѢта – аравѣта» та ін.). Неточність у римованих парах твору зумовлена різними приголосними в наголошеному складі («рѡзность – мѡжность», «станет – устѣет», «старый – несталый»).

Лише 33,6 % рим у пам'ятці – дієслівні («пам'ятѣет – прекладѣет», «завѣтѣла – восѣяла»). Для барокового віршописання це низький показник (для порівняння: у значній за обсягом драмі Й. Волковича «Розмишляння о муці Христа...», що вийшла роком раніше, частка дієслівних рим складає 92,2 % від загальної кількості), який можна пояснити лише індивідуальним стилем й уподобаннями автора. С. Почаський одинаково заримовує між собою дієслова, іменники, прикметники, прислівники, займенники. Трапляються й римовані пари, що включають різні частини мови: прикметник + іменник («высоком – смѡком»), іменник + дієслово («рѣчи – стерѣчи»), прислівник + займенник («мноѡ – такоѡ») та ін. Усього різнограматичних рим у тексті 19 (8,4 %).

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Отже, панегіричну поему Софронія Почаського «Євхаристиріон...» можна вважати монометричною, укладеною правильним 13-складовим віршем, що поєднується в дистихи за допомогою парної, суміжної, жіночої, переважно точної рими. «Чисті» форми ненабагато переважають над «нечистими» (56,3 % проти 43,7 %). Відсоток нечистих форм у піввіршах, зрозуміло, нижчий. Найуживанішими ритмічними формами в доцезурній частині є «1-3-6», «3-6», «2-6», у післяцезурній частині – «2-5» і «1-5». Жіноча цезура складає три чверті від загальної кількості, чоловічих та дактилічних цезур майже порівну. Цифри щодо тонізації піввіршів і вірша загалом не відображають жодної тенденції. Статистика акцентуації складів показала доволі високий процент наголошуваності третьої позиції в 13-складовому віршоряді. Рекордно малою є частка дієслівних рим, які становлять у пам'ятці лише третину від загальної кількості. Подальші дослідження доцільно розвивати в руслі компаративних студій, залучивши до аналізу формальні показники інших панегіричних поем барокової доби.

Джерела та література

1. Українська поезія. Середина XVII ст. / упоряд. В. І. Кречотень, М. М. Сулима. – К. : Наук. думка, 1992. – С. 174–188.

2. Гаспаров М. Русский силлабический тринадцатисложник / М. Л. Гаспаров // Избранные труды. – М. : Яз. рус. культуры, 1997. – Т. 3 : О стихе. – С. 132–157.
3. Голубев С. История Киевской духовной академии. – Вып. I : Период домогилянский / С. Голубев. – Киев : Унив. тип., 1886. – Приложения. – С. 46–72.
4. Голубев С. Киевский митрополит Петр Могила и его сподвижники (опыт исторического исследования) : в 2-х т. – Т. 1 / С. Голубев. – Киев : Тип. Г. Т. Корчак-Новицкого, 1883. – 559 с.
5. Грицина С. Барокові інновації в «Євхаристиріоні» Софронія Почаського / С. В. Грицина // Мовні і концептуальні картини світу. – К. : ВПЦ «Київ. ун-т», 2012. – Вип. 42, ч. 1. – С. 332–339.
6. Ісіченко І. Київський ареопаг православного Єрусалиму / архієп. Ігор Ісіченко // Пам'ятки України: історія та культура : наук. часоп.. – 2014. – № 11. – С. 22–31.
7. Кречотень В. Освітня реформа Петра Могили й утвердження бароко в українській поезії / В. Кречотень // ЗНТШ. – Т. ССXXIV : праці філол. секції. – Львів, 1992. – С. 7–25.
8. Криса Б. Пересотворення світу: Українська поезія XVII–XVIII століть / Богдана Криса. – Львів : Свічадо, 1997. – 216 с.
9. Мальцев В. Ритміка українського 13-складового вірша XVIII століття / Валентин Мальцев // Актуальні проблеми сучасного віршознавства. – Чернівці : Чернів. нац. ун-т, 2012. – С. 90–106.
10. Пилипюк Н. «Εὐχαριστήριον або Вдячність». Перший панегірик Києво-Могилянської школи: його зміст та історичний контекст / Наталія Пилипюк // Записки НТШ. – Львів, 1992. – Т. ССXXIV. – С. 25–43.
11. Тітов Хв. Матеріяли для історії книжної справи на Україні в XVI–XVIII вв. Всезбірка передмов до українських стародруків / Хв. Тітов. – К. : Друк. Укр. акад. наук, 1924. – С. 291–305.
12. Циганок О. Про деякі топоси в «Євхаристиріоні» Софронія Почаського / О. Циганок // Київські полоністичні студії. Українсько-польські літературні контексти доби бароко. – Т. VI. – К., 2004. – С. 316–321.
13. Шевчук В. Муза Роксоланська: українська література XVI–XVIII століть : у 2-х кн. – Кн. 1 : Ренесанс. Раннє Бароко / В. О. Шевчук. – К. : Либідь, 2004. – С. 312–316.

Гуцуляк Николай. «Євхаристиріон, или благодарность...» Софронія Почаського в стиховедческом аспекте. Осуществлен стиховедческий анализ памятника середины XVII века – панегирической поэмы «Εὐχαριστήριον, або Вдячність...», редактором и вероятным автором которой являлся киевский профессор риторики Софроний Почаский. В ходе анализа решается ряд задач, среди которых – классификация и изучение ритмических форм силлабического 13-сложника, установка соотношения «чистых» и «нечистых» форм, определение процента тонизирования в полустишиях и в силлабических стихах в целом, определение процента ударности каждой позиции в 13-сложном стихоряде, изучение особенностей цезуры и рифмы. Главным инструментом анализа служат статистические подсчеты. В качестве текстового источника избрана публикация памятника Ф. Титовым (1924 г.), где сохранены авторская орфография и ударения, что важно для минимизирования субъективного фактора при составлении ритмических схем. Исследование показало, что панегирическая поэма С. Почаського является монометрической, т. к. почти полностью состоит из правильных 13-сложных стихов, которые сочетаются в двустишиях с помощью парной, смежной, женской, преимущественно точной рифмы.

Ключевые слова: силлабика, слог, ударение, цезура, ритм, ритмическая форма, рифма.

Gutsuliak Mykola. Sofronij Pochasky's «Evharistirion, or Gratitude...» in Versificational Aspect. The article has conducted the versificational analysis of the mid 17th century panegyric poem «Εὐχαριστήριον, or gratitude...» which was edited and probably written by Kievan professor of rhetoric Sofronij Pochasky. During the analysis it should be solved a number of problems, namely: classification and study of the 13-syllable verse rhythmic forms; setting the proportion of «pure» and «impure» forms; determination the percentage of tonization in hemistichs and syllabic verse in general; determination the percentage of accentuation of each position in the 13-syllable verse-line; study the features of caesura and rhyme. The statistical calculations are the main instrument for our analysis. The publication of the work performed by F. Titov in 1924 was elected as the source of the text. In this publication the author's spelling and stresses was saved, which is important to minimize the subjective factor in the preparation of rhythmic schemes. The study revealed that Sofronij Pochasky's panegyric was monometric poem, since it was composed almost entirely of thirteen-syllable verses, which are combined into couplets by an adjacent, feminine, mostly exact rhyme.

Key words: syllabics, syllable, stress, caesura, rhythm, rhythmic form, rhyme.

Стаття надійшла до редколегії
17.06.2015 р.